

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, F6ies, candu concedu ajutoriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl v.a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu s6u 40 doidecari, or 3 galbini mon. sunat6ria. Se prenumera la postala c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorbe mari s6u mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 cr. de fiacare publicare. Fara depunerea acestui pretiu inainte nu se voru mai primi publicari.

Nr. 37.

Braslovu, 24/12 Maiu, 1865.

Anulu XXVIII.

MONARCHIA AUSTRIACA. TRANSILVANIA.

Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Este ac6sta vi6tia de omu, s6u numai de plante, s6u somnu, ori amortire ghiati6sa, ori ohiaru m6rte? Cu alte cuvinte: sub ce forma avemu noi se ne infatiosiamu activitatea de astadi a Societatii infiintiate in Noembre 1861 cu scopu de a nainta literatur'a si cultur'a poporului romanu?

Eata cam asi6 s'aru potea formula si grupa la unu locu t6te acelea intrebatuni care au inceputu a se pune mai alesu din t6mn'a trecuta inc6ce cu privire la susu numit'a societate.

Se cuvine 6re a respunde la asemenea intrebari? Asi6 asiu crede. Inse cine se fia trasu la respondere, candu dupa a mea parere despre esistintia si activitatea societatii p6te se respunda numai poporulu romanescu. Au nu este aceea si infiintata singuru pentru acelu poporu si numai in folosulu lui? Au nu 'si trage ea vi6tia si nutrementulu vietii dela densulu? Au nu din sinulu acestui poporu esu si aa se 6sa literatii, literatorii *) si cultivatorii lui? Au nu 6meni din acelasu poporu ii subministrara pana acum unu capitalu cam de 20 mii fiorini? Deci din atata inca se intielege prea usioru, ca vi6tia societatii n6stre de literatura si cultura p6te fi numai aceea, pe care 'io da poporulu romanescu.

Inse ce a facutu societatea si respektive comitetulu ei cu mi6dul6cele subadministrare de poporu?

La ac6sta intrebare se respunda cea mai deaprop6e adunare si comitetulu, eara eu imi iau voia, c6 in calitate de unu simplu membru se aruncu si pana atunci numai cateva observatuni. —

Literatii si cultivatorii pe carii poporulu romanu ii avu si carii se determinasera a nainta scopulu societatii, sunt in partea loru cea mai mare totu aceia, pe carii mai tardiu poporulu a voit si 'ia cerutu c6 sei aiba in functiuni publice, in dieta, in senatululu imperialu, cum si altii pe catedrele profesoresci.

Nu se cuvine a uita nici pe unu minutu, cumca pe la inceputulu anului 1860 inca nici unu ochiu omenescu nu era in stare de a preved6 unu 20 Octobre 1860, unu 26 Fauru 1861, unu Iuliu si Octobre 1863, unu Maiu si Noembre 1864. Societatea de literatura si cultura era se fia totuodata c6 o premerg6toare a emanciparii nationale si politice, ea inse fu ajunsa de ac6sta si lasata inapoi, pentruca asi6 voise providintia si destinulu nostru. De aici urm6, ca o parte din literati, (pe carii alta natiune nici odata nu 'iar fi smintitu si conturbatu din Tuscululu loru) fu al6sa si manata in fug'a mare pe campulu luptei politico-nationale, eara cealalta ingrijata si adusa 6resicum in parocsismu politicu din caus'a celoru ce era se se intemple, in restimpu m6i de trei ani remasa abatuta si abstrasa dela paciutele ocupatiuni literarie si sciintifice intru atata, oatu oit6 pana si de datorintia luata asupra'si de a conferi cate o bagatela de 5 fiorini la cas'a societatii. D6ca este adeveratu vechiulu inter arma silent musae, apoi diu totu asi6 adeveratu este si, in foro conturbantur musae.

Scopulu societatii n6stre e duplu: literatur'a romana si cultur'a poporului romanu. Scopulu dintai respicatu mai bine in § 2 alu statuteloru se intielege a fi inaintarea literaturii prin studiu si publicarea de opuri, cum si in §§ 16 et 32 prin publicarea de o f6ia periodica si organu de publicitate.

Rogu pe oricine, c6 se binevoi6sca a intreba la cancelari'a comitetului, cate manuscripte s'au insinuat cam de trei ani inc6ce spre publicare pe spesele societatii. Se mai intrebe earasi, cate sute de exemplare din actele adunariiloru generale Nr. I II III et IV se mai afla nevendute, ba

*) Distingemu strinsu intre literati si literatori, mai asi6 c6 intre diletanti si artisti de profesiune.

date cu totulu uitarii *). Si totusi cutesu a dice si a sustien6, ca va veni unu timpu, o epocha, in care acelea carticele se voru cauta si platf cu pretiuri intreite si impatrate; vai inse de aceia, ai caroru parinti n'au sciutu pastra pentru fiii si nepotii loru documentele de istoria literaturii si a culturii loru.

In vi6tia pop6raloru ajunse la consciintia de sine si lucr6toare in solidaritate nationala sunt peri6de, in care nimeni nu scria istoria patriei si a natiunii si nimeni nu se ocupa cu literatur'a, pentruca ele atunci facu istoria, facu inse si literatura dandu'i materialu de t6ta plas'a; nici unu poporu inse carele voiesce in adinsu a'si asecura viitorulu invatiandu din trecutu, nu'i este ertatu sub ped6psa de m6rte prin sinucidere, a neingriji pentru regulat'a portare a unoru anale, din care apoi mai tardiu se se scria istoria. Pop6rale care se ferescu de orbecatulu pe intunerecu niciodata nu sufer6 c6 se se stinga foculu Vestaleloru, sub ped6psa ingroparii de vii. In timpurile cele mai paciuite c6 si in cele mai furtun6se diu n6ptea trebuie se arda candel6 candu luminat6re in cercuri departate, candu numai licurit6re intre patru parati. Acelea candel6 sunt societatile sciintifice intru intielesulu strinsu.

Poporulu romanescu inca nu da timpu barbatiloru sei nici c6 se'i scria istoria, nici c6 se se ocupe cu literatur'a. D6ca ati trasu bine cu urechi'a si ati ascultat, veti fi auditu, ca elu pana acum a cerutu cu totulu altu6eva; eara in catu pentru literatura si sciintia, s'a indestulatu deocamdata, numai cu cateva candel6 licurit6re **).

D6ca poporulu romanescu, d6ca insii barbati sei cei mai pricepetori aru fi voit panu acum inaintarea mai pre susu de t6te a literaturii si a sciintieloru, atunci eu credu, ca elu nu smulgea pe nici unu barbatu de litere si sciintie dela pulpitu si de langa bibliotecati'a lui, nici d6 in dispu6etiunea societatii numai acelu capitalu ticalosu de douadeci mii fiorini, cu alu carui venitu anualu de 50% societatile literarie ale altoru pop6ra abi6 aru coperi speele cancelariei ***); pentruca, d6ca natiunea n6stra era emancipata, libera, auton6ma, asecurata c6 atare de esistintia sa pe viitoru; d6ca earasi poporulu nu avea a se ingrija in parte mare pentru glii'a de pamentu, de pe care sub titule felurite voia altii se 'lu impinga afara, atunci acele douadeci mii s'aru considera in adeveru c6 dati de pomana la nisce sarantoi c6 vai de ei, s6u tocma c6 in bataia de jocu, in data ce privesei bine la importantia si marimea scopulu pentru care s'au cerutu.

S6u ca d6ra poporulu nostru are in mi6loculu seu barbati mai multi, si invatiati, si bogati, s6u nisce eruditi carii se trai6sca din asi6 numite sine curae, fara nici o alta grija, decatu numai de a studi6, conversa, calatori si scrie? S6u ca noi ne impede camu la t6ta post'a de asi6 numiti Mecenati, carii se aiba in palatiulu loru cate unu apartamentu destinatu numai pentru literati?

De optu ani este premiulu contelui Sc. Roseti depusu la cas'a de pastratu in Sibiu in suma de doua mii fiorini si destinatu pentru istoria romaniloru si inca nici unu concurentu nu se afl6 la elu. In siedintia III a adunarii gener. din Ao. 1861 adica nainte cu 3 ani societatea priimi cele 15 teze s6u propusetiuni ale lui G. Baritiu de ale sale, promise parte premiarea, parte publicarea elaboratelor. In-

*) Mi se pare ca si in Brasiovu se mai afla undeva o lada plina cu carti de ale societatii. — Red.

**) Cateva foi periodice, cateva carti scolastice si bescesci, eara sciintifice c6 de raritate, pentruca de acelea inca nu se cauta in limb'a roman6sca.

***) Academi'a de sciintie din Vien'a are cate cincideci mii fiorini (50 mii) venitu curatu pe fiacare anu. Binevoiesce a cerceta si despre societatea sciintifica ungar6sca, s. a. s. a. Vedi tooma si museulu din Clusiu c6 societate sciintifica.

trebati ca te s'au elaboratu, pentru cá se merite a se premia si publica. —
(Va urmá.)

Brasiovu 23 Maiu. Dupace proiectulu de lege pentru cladirea drumului de feru Aradu peste Alvincz la Belgradu s'a primitu in 17 Maiu a. c. in siedinti'a 63 a casei deputatiloru sen. imp. si in a 3-a cetire, lasandu o radia de sperare, ca de si, scie Ddiu candu, dar' dór' totusi nu vomu fi eschisi nece noi p'aici dela beneficiulu comunicarii cu calea ferata, publiculu nostru astépta cu mare dorintia, cá proiectulu ulterioru alu calei ferate in Transilvani'a se nu se faca fara cointielegerea dietei Transilvaniei si consultarea ei, pentruca singura ea póte representá dorintiele comune ale intregi terei pentru comunicatiunea cu drumu de feru si déca cele adreseate de diet'a Transilvaniei, nu s'ar' fi luatu in consideratiune in sen. imp., amu fi caditu in desperare, ca autonomi'a, ce ni-a mai remasu, nu póte avé neci o influentia asupra regenerarii terei in privinti'a comericiului si comunicatiunei. —

In toema se urmarescu si desbaterile cele infocate in sen. imp. din sied. 64, 65 in privinti'a tractatului de comericu ou reuniunea vamala a Germaniei; si cetindu despre petitiunile cele monstruóse cu miile de subscrieri ale industriariloru pentru sistem'a protectionara, cari se si sprijinira in cuventarile din sied. 64, pledanduse pentru acésta sistema, ne temeamu, ca nu se voru aflá destui aparatori pentru sistem'a de libertatea negociului si industriei in Austria.

Inse sied. 65 a fostu in privinti'a acést'a catu se póte de liberala, pentruca oratorii anume Kaiserfeld esi inainte cu devis'a programului seu: „libertate, politica, cetatianésca, libertate economica, si pledá pentru libertatea comericiului si a industriei, dovedindu, ca protectiunea dinainte de 1853 a ruinatu industri'a austriaca. Credeamu, ca industriarii si comerciantii nostri voru preveni acestea desbateri si decideri cu lamurirea cestiunei: déca pentru noi ar fi mai buna sistem'a protectionala, or cea libera concurentiala, pentru care se afla maioritata precumpánitória a opiniuniloru? —

— Civele nostru Fried. Walbaum, la cerere fú demisu din oficiulu onorariu de asistente la judeciulu comericialu din Brasiovu, aratanduse complacerea preanalta. —

— Tocma primimu unu Nr. de proba dintr'o Fóia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni **Famili'a**, edata de Redactorulu umoristului Iosifu Vulcanu si adjustata catu se póte de bine. Pretiulu ei va fi pe Iuniu-Decembre 3 fl. 50 cr. — Iuniu Sept. 2 fl.; va esi oate de 3 ori pe luna in 5, 15, 25 oate 2 cóle. Numerulu de proba cuprinde in frunte portretulu D. Nicolau Zsiga cu o schitia biografica a fundatoriului acestuia; Trilogia Elegica; trei poesii de Aaronu Densusianu. — Caderea Temisiane, novela istorica de Iulian Grozescu. — Eroin'a de la Gaet'a, de G. Baritiu. — Tabl'a lui Traianu, cu ilustratiune. — Panteulu de pe tempulu Imperatoriloru romani, cu ilustratiune. — Capitoliulu de Washington, cu ilustratiune. — Columb'a romanu de Ales. Dumas. — Despre amóre. — Modele de brodaria (Stickerei). Revista sociala. — Ce e nou? — Literatura si arte. — Din strainatate. — Gacitura numerica. Ne pare bine de acésta intreprindere literaria si 'i uramu celu mai doritu succesu in folosulu luminarii si culturai familielor!

Fogarasiu. Calatorindu intr'o cauza privata prin tier'a Oltului catra Fogarasiu mi se impartasi de catra unii neromani o fama neplacuta pentru fiacare romanu: cumca stramutanduse capitanulu supremu alu districtului la altu postu, aru fi sperare pentru denumirea unui strainu in fruntea districtului acestuia. —

Intrebaiu in privinti'a acésta in Fogarasiu, si m'amu convinsu de parerea mea, ca din partea intelegintiei romane nu se pre da crediamentu acestoru scornituri, pentruca nu se póte presupune o atare disgratia din partea guvernului facia cu viati'a politica nationala a romaniloru din acestu ténutu!

Nu cumva trebile administrative mergu aici mai reu ca intr'alte parti ale Transilvaniei?! — Nu concedemu, — ca din partea regimului se póte pretinde cu dreptu dela unu numeru asia de miou alu personalului, precum este acela alu oficiolatului din Fogarasiu, mai multu. Se implinescu cele demandate tóte cu potintiósa acuratetia; si eu amu avutu ocaziune a me convinge, ca tocma si in feriele pasciloru, gaseamu pre ampoiati in cancelariile lor, implinindusi servitiulu impreuna cu dirigintii lor. —

Se presupunemu, — ca transpunerea Dlui capitanu supremu s'aru adevéri; óre apoi nu s'aru puté denumi in locui unulu dintre atati barbati ai doririloru nóstre, cari se aiba si capu si energia si auctoritate si activitate deajunsu pentru de a poté face din acestu districtu atatu de renumitu in remini-

scientiele sale istorice unu paradisu adevératu alu progresului, stimei si culturai nationale?! —

Concietatiunii neromani nu se bucura, vediundu in districtulu Fogarasiului ampoiati romani, si nu — cá inainte de 1848 — numai de ai lor, si de aceea ei privescu cá pre unu spinu in ochi — si le scornescu unii totu felulu de faime — numai se le orésca despretiu inaintea ómeniloru, cá apoi se se virésca ér' ei in locule. —

De si strabatu multe din acestea calumnie mincínóse cam departe, totu nu le va succede, fiindca adevérulu pe catu e, nu se póte impedecca a nu esi la lumina!

Se dice si imputa, ca trebile populari nu stau bine. Asia este! dar' unde diace morbulu? nu numai la ampoiati! —

In trebile scolare nu s'au potutu face multe, pentruca si aicea se impedecca confesiunile una pre alt'a. — Nu soiu p. e. cum se botésie scól'a cu tare: unita séu neunita, fiindu cele mai multe comune mestecate si asia remane lucrulu balta.

Una scóla buna, cea normala din Ohaba de 3 clase da dovada, ca si pe alte locuri s'ar fi potutu face asemenea. Intru partinirea literaturai romane n'amu decatu se ne ascundemu asemenea dorere, oa multi, cari dupa starea lor materiala ar' poté sprijini binisioru literatur'a nóstra, nu tieniu neci macaru cate una fóia romana. — Apoi si dintre aceia, cari nu se retragu de totu dela imbraciosarea diurnaleloru nóstre, facu dupa esemplulu brasioveniloru din tr'insa credintia confesionala, adica: cei neuniti nu se prenumerédia la „Gazet'a Transilvaniei“, ci numai la „Telegr. Rom.“; apoi cei uniti éra nu tieniu „Telegrafulu“.

Eu din partemi sumu abonantu pe tóte foile politice romane din Austria, fiindca nu le privescu din punctu de vedere confesionalu ci natiunalu si credu, ca fora a fi sprijonite trebue se cada; si din acestu punctu de vedere avemu datorita ale sprijini toti cati potemu, ca prin ele se respandesce lumin'a si viati'a in poporu. —

Dara in Brasiovu inea totu mai sunt ómeni pré indiferenti, pentruca nu voi gresi, déca supunu si acolo faptulu susatinsu, cumca afora de casin'a romana nu vei gasi multi preumeranti pe „Gazet'a Trans.“!

Ce se astepti dar' dela oltenii nostri, déca brasiovenii cei banosi nu partinescu literatur'a nóstra!

Incheiu cu poporulu olteanu, care in anulu acesta mai ca n'a avutu ce se samene, pentruca recolta anului trecut de abia lu mai tiene la viatia, apoi si mórtea vitelor cornute au inmultitu necasulu bietului plugariu, care se mangaia cu rabadarea si cu impucinarea trebuintieloru. — Martiali.

UNGARIA. Caus'a Ungariei ocupa acuma dela pasci inóóse mai necontenitu colónele diurnaleloru, mai vertosu ale celoru maghiare, ale caroru articuli apoi dau materia si la partit'a liberala germana de a se incerca la unu feliu de cointielegere pentru pregatirea unui compromis in privinti'a deslegarii costiunei acesteia. Diurnalele slavice se caiescu, ca ele insielanduse au adjutatu pré multu apropiarea germaniloru de maghiari, incatu pericolulu le e la usia, cá maghiarismulu de o parte se de mana cu germanismulu de cea lapta parte pentru continuarea suprematisarei respectiveloru natiuni colocuitoare cu ei, si óredu ca dualismulu intre ei e cá si reinviatu; de óre ce chiaru si resolutionistii din Ungaria incepu a se dá dupa peru, recunoscundu necesitatea unoru concesioni intr'o mesur'a inse prea mica; ér' partit'a lui Deák se intielege acum la rezervarile diplomei din Octobré si prin urmare fi la unele modificari in legile din 48, numai se intielege, ca totulu depinde dela primirea dietei.

Partit'a conservativiloru vechi inse vrea se compromita pe catu se póte pe liberali atatu inaintea centralistiloru germani catu si inaiatea autonomistiloru Kaiserfeldiani si indirecte le arata estora cu degetulu, ca pretensiunile liberaliloru Ungariei suat cu multu mai incordate, decatu se se póta face vre unu compromis cu ei; ci ea partit'a conservativa e gat'a a face destulu si diplomei din Octobré facia cu centralistii si a asecurá si autonomi'a Ungariei. Programele partiteloru s'au publicatu, si Deák a fostu celu d'antai, care esise in publicu cu unu art., in care zimbesce la atate concesioni, cate le cere securitatea unitei monarchiei, ceea ce liberalii germani o primira cu tóta emfasea. Mai eri esi „Debatte“ cu program'a liberalistiloru in publicu, cu care in nuce nu vrea alta decatu unu dualismu pariteticu, ad. cum e sen. angustu pentru tierile de dincolo de Lait'a, asia se fia si diet'a Ungariei pentru tierile corónei ungare, va se dica, cá se mergemu la Pest'a si apoi de aici, si din senat. angustu se se intrunésca dóue deputatiuni, cari se decida despre obiectele comune imperiale s. a. cate le scimu.

In Croati'a faeù mare impresiune acestu programu, cu

tóte aceste „Agramer Ztg.“ diurn. oficiosu rumpe o lance bu-nicica asupra acestui programu candu dice :

„Hei! va fi lucru cam greu a sustiené neatinsa sancti-unea pragmatica, legile din 1848, integritatea Ungariei in in-tielesulu celu vechiu, nationalitatea maghiarismului, continui-tatea dreptului si tóte cate obiecte scóse din armamentariulu celu vechiu.“ Si aceste cuvinte au oparitu fórté multu entu-siasmulu programistiloru, cari prin organele publicitatii apro-piara acum tóte partitele si le bagara pe tóte in castrele dua-listice, cá pe nesce aliati fideli, oari toti se se tiena tare de program'a dreptului de statu alu Ungariei si de acestu dua-lismu. Facia cu coalitiunea tuturor partiteloru nationale ungarice slavii austriaci inca se aduna acum toti intr'una ta-bera de tactic'a a partitei constitutionale legale atatu din Vien'a catu si din diete, venandu scopulu de a se luptá pentru ase-curarea indreptatitei autonomie a tieriloru si a fiicarei nationa-litati in contra tendintieloru egemonice séu suprematiee poli-tico-nationale ale alementulu maghiaru de dincóce si ale ele-mentulu germanu de dincolo de Lait'a. — Pericululu acest'a miscá pe tóte organele slavice de publicitate, a se intr'uni intru aflarea mediulóceloru celoru mai secure spre a scapá de reinviarea dualismulu; dar' afara de diplom'a din 20 Oct. si politic'a min. Schmerling pentru impacarea Ungariei si a na-tiuniloru ei altu radimu nu si afla. — Dar' noi? Romanulu tace si face? Bine! numai de n'ar' uita a se intielege si elu la adeveratulu programu, care sei garantese dreptulu politico nationalu, déca nu preste totu, celu pucinu intr'unu anghiu undeva, cá se nu ni se mai arate usi'a preste Carpati si Alpi, candu damu semne, ca vremu se viamu, cá natiune coezala. —

AUSTRIA INFERIORA. Vien'a 18 Maiu. Mai. S'a imperatulu benevol a darui locuitoriloru nenorociti prin focu din satulu Nüziders in Vorarlberg cá ajutoriu o suma de 800 fl. din cas'a s'a privata, si pentru arsii diu C o l o m e a s'a induratu a demandá punerea la cale pentru ajutoriu tempuriu, ér' pe la Iuniu dupa unu cor. in „K. Z.“ va benevoi a cala-tori la Karlsbad spre a se intalni cu regele Prusiei. Inainte de acést'a se audiá, ca la Varsavia va fi italnirea suveraniloru Austriei, Prusiei si Rusiei.

Cronica esterna.

GERMANIA. In 16 Maiu s'a incheiatu definitivu noulu tranctatu generalu alu reuniunii de vama si s'a subscrisu din partea plenipotentiloru tuturor stateloru reuniunii. In pri-vinti'a ducatelor Schlesw. Holstein s'a intielesu Austria cu Prusi'a a conchiamá staturile si reprezentantii poporului spre a tractá cu ei despre sórtea loru viitoria, in casu inse, candu statele si reprezentantii poporului ar' decide ceva in contra vointiei suveraniloru factiei, (Austria cu Prusi'a) negociatiu-nile se voru intrerupe indata si se va continuá condominarea cuceritoriloru, ér' déca suveranii voru predá suveranitatea unui altu principe, ambii sunt indreptati a si pune conditiu-nile s'ale inaintea reprezentantiei poporului, (pentru spesele resbelului).

— Cu cas'a oblegatiloru regimulu Prusiei se afla totu in aceeasi incordare cá si in sesiunea trecuta. Din bugetulu armatei a subtrasu cas'a dep. vro 6,892.725 de taleri meniti pentru nou'a organizare a militiei. Regele se afla acum in provinciele Renane longa Belgi'a, unde fù primitu cu mare entusiasmu si salutatu de reprezentantii poteriloru vecine.

ITALIA. Florenti'a, nóu'a capitala a Italiei, incepù in 21 Maiu a funcioná atatu cá resiedinti'a regelui Italiei catu si cá simbolulu viitorei in floriri a peninsulei vulcanice. — Ministrulu de interne a inceputu a funcioná si dilele dela 14 pana la 21 au fostu petrecute intre estasele cele mai no-bile ale inaltiarei spiritulu cu ocaziunea descoperirii monumen-tulu renumitului poetu D a n t e A l i g h i e r i, la care se in-tr'unisera tóte frangerile politice intr'unu cugetu si intr'o a-nima de a se inaltá cu spiritulu la glori'a eternitatii geniului nationalu. Regele fù primitu la acést'a serbare de splendóre festina cu o bucuria si o iubilare cu totulu extraordinaria si G a r i b a l d i inviatu incasi parasi Caprer'a si veni la Flo-renti'a, semnalisandu unitatea cugeteloru.

— Condițiunea din negociatiunile Romei cu Itali'a, cum-ca episcopii pe cari ei va denumi Papa pentru regatulu Nea-pole, Toscan'a, Parma si Moden'a voru depune juramentulu inaintea regelui Italiei a miscatu pe principii isgoniti cá se protestese la cardinalulu Antonelli in contra acteloru de ne-gociatiune. Antonelli inse le respunse cu: Omnis potestas a Deo. (Tóta potestatea dela Ddiu este.)

Beseric'a e eterna, dise, de acea nu póte se 'si subordi-

nese esercearea drepturiloru si oblegamentiloru sustarei unei dinastie. Prin acésta indireptu S. Scannu recunoscù regatulu Italiei in fapta.

FRANCIA. Parisu 19 Maiu. Persigny reintorsu din misiunea ce avù in Rom'a va predá o brosiura presiedintelui senatului, in care 'si descopere credinti'a, ca unitatea italiana e intemeiata cu valóre definitiva si duratórie; elu crede, ca Itali'a va fi una data destulu de avuta, cá se cumpere Ve-neti'a. Franci'a s'a aliatu cu Itali'a, pentrucá se derime dom-nirea austriaca, ér' nu cá se puna pe a sa in locul aceleia. P. Condamna partit'a dominanta in Rom'a, fiinduca nutresce simtiuri dusimane pentru Franci'a si in fine sperédia impa-ciuirea Papismulu ou Itali'a una, libera si nedependenta.

— In A j a c c i o la descoperirea monumentulu Napoleo-nicu tienù prino. Napoleonu o cuventare fórté liberale. —

Scirile transmarine americane descoperu nesce misicari cu totulu periculóse pentru noulu imperiu mecsicanu, pentruca s'au facutu birone pentru conscriere de voluntiri la unu corpu de espeditiune destinatu pentru Mecsicu si acést'a atatu in Washington, catu si in Baltimore, New-York si alte cetati si se pare, ca politic'a noulu presiedinte Johnson nu suferé intemeierea unui imperiu in cóstele republicei; cea ce motivá si pe Franci'a alu intrebá, ca ce politica pórtá facia cu Mecsiculu. Respunsulu definitivu inca nu se scie. — Re-gimulu republicei americane a pusu pretiuri pe capetele mem-briloru regimulu revolutionariu, cari se afla fugari sprijiniti de unele bande mici, ér' regimulu din Canada englesa primi provocare oficiala din Washington spre a dá afara siefii con-federati de acolo. —

Telegramulu Redactiunei. Bucuresci 23 Maiu 11 óre, dupa sositu in Brasiovu in 24 Maiu 8 óre inainte de amiadi. Via Timisiu.

Una sententia a sinodulu din Constanti-nopole fù adusa aicea de unu ablegatu alu patriarhatulu. Ea condemnésa in nume de dogma si canóne mai multe legi votate si promulgate séu publicate mai daunadi si provóca (invita) pe principele **Cusa**, cá se restaurese ér' legile de mai inainte. (?) Ablegatulu s'a datu astadi preste granitia. (Quousque tandem!)

In G a l a t i se intemplá in 10 unu cutremuru de pamentu. Celu din 27 Aprile tienuse vreo 25 de secunde, acést'a dóua secunde.

ROMANIA. Starea financiála a Romaniei. — In Numerulu trecutu atinse amu cate ceva despre sta-rea cea desperata a finanieloru moldavo-romanescoi. Pe a-tunoi aveamu la mana numai unele date culesse atatu din co-rrespondintie private, catu si din oativa Nri ai gazeteloru din Bucuresci, care se strecóra inóce destulu de neregulatu. Ac-um inse ne aflamu in stare de a servi cu unu actu ofi-cialu*), cuprinsulu carui l'amu pcté asemena numai cu faimós'a a d r e s a a camerei legislative romanescoi din a. 1841/2, prin care s'a pregatitu caderea Domnulu Alesandru Dim. Ghica dupa unu regimu de optu ani. Precum acea adresa, asié reportulu séu referatulu de acum alu dlui mi-nistru de finantia I. Stratu da pe facia starea tierii intru tóta golatatea sa, eara cu acésta d'arma totu-odata si pe diurn., incatu adica acelorasi abié le remase a dice mai multu, de catu a face comentarie séu variatiuni asupra aceleiasi teme séu sugetu, cá si buna óre artistii in musica. Cumplita stare, infriocosiata desamagire pentru o tíera si natiune, carea se mai afla inca totu in dorerile renascerii! Déca spaimantatórea disordine, confusiune, pagube, supresiuni séu mai pe roma-nesce curatu hotii, cá si hoti'a cea inferata dela Craiova, s'ar fi urditu, inmultitu si continuatu sub unu regimu strinsu ab-solutisticu, precum e celu turcescu, precum a fostu celu au-striacu pana in a. 1860, si celu rusescu pana mai deunadi, atunci, hai, tréca, mérga, te-ai mira si nu prea, pentruca ai afla mangaiere in acea impregiurare, ca eaca, uitate, regimulu nu avù nici o controla din partea poporului, nici prin pu-blicitate, nici prin adunari de poporu, nici de pe tribun'a camerei legislative cu ajutoriulu celu minunatu alu libertatii de cuventu. In Principatele romanescoi inse s'a intemplatu astadata tocma din contra. Incependu din a. 1857 de candu cu divanulu ad hoo (adunarea extraordinaria a deputatiloru tierii), libertatea de tipariu a fostu relative mai mare decatu in tóte staturile vecine, decatu in Franci'a si de-catu in o parte mare a Germaniei, ba intre anii 1862 si 64 ea a mersu pana la desfréu si la mascarituri. Totu in acei ani tribun'a in camera mergea uneori pana la injuraturi; éra

*) Dupa „Sentinela Nr. 3.

adunari de popor, discutiuni private inca s'au vedut. Deci deoa adevrat'a stare a finantieru tierii se descoopere numai in Maiu 1865, apoi istoria va fi constrinsa a dechiara de respundietori si comploii solidari la tote blastamatiile comise sub diferite ministerii, atatu pe membrii fostei camere, catu si pe mai multi publicisti anume dintre anii 1857 si 1865, despre carii trebue se presupunem ca ei au cunoscutu reulu gangrenosu, pentruca din intemplanee unii dintre ei au fostu tooma si ministrii, prin urmare ei au trebuitu se cunosca totu. — Intr'aceea se avemu cu totii rabdare de a citi intregulu referatu alu ministrului, dupa care apoi isi pote forma fiacare opiniunea sa. Acelasiu suna asié:

„Domniloru ministri.

„Conformu inchierii Onor. Consiliu de Ministri din 30 Martiu, prin care se face subsemnatului invitare din partea colegilor sei, de a presenta consiliului o stare sumaria despre situatiunea actuala a finantieru nostre, spre a se pute chib-sui asupra midilóceloru celor mai nemerite de intrebuintiatu pentru a remedia la greutatea ce se simte, in genere, in incasuirea venitorilor publice si prin urmare si in indeplinirea punctuala a angajamenteloru statului, si spre a inlatura, prin acestu modu, o crisa de care putemu fi amenintati, viu acum a me achita de insarcinarea ce s'a pusu asupra'mi prezentandu-ve, prin acestu referatu, tote datele ce amu potutu culege in scurtulu timpu ce amu avutu pentru acésta lucrare, precum si ecspunendu-ve tote impregiarile ce aru poté se ve luminese in acésta oestiune.

Bugetulu generalu alu statului, pentru exercitiulu 1865, arata sum'a de 159,166.677 lei, la venituri si 158,610.220 lei la cheltueli; prin urmare unu escedentu de venituri de 556.457 lei. Deoa aceste cifre ar fi rezultatulu unoru date positive si unoru prevederi sigure si nesupuse nici unui felu de eventualitate, situatiunea nostra finantiara nu aru fi de natura a inspira nici o ingrijare; din nenorocire inse, din ambii factori carii dau rezultatulu mentionatu mai susu numai unulu este certu si positivu, adica factorulu cheltuelilor; éra celualaltu, adica veniturile sunt in mare parte asiediate pe prevederi ipotetice astufelu, in catu despre o parte din ele se pote afirma chiaru acum, cu tota certitudinea, ca nu se va incasui nici o data, iar despre o alta parte ca incasuirea ei este, celu pucinu, problematica.

Spre a facilita marsia ce'mi propunu in acésta importanta oestiune si a face mai palpabila conclusiunea la care, prin fortia lucrurilor, trebuescu se ne conduca investigatiunile nostre, voiu procede in ordinea sistematica si voiu trata, pe rondu, despre fiacare din veniturile aretate in bugetulu nostru, in sirulu in care sunt inscrise, insemnandu-ve la fiacare din aceste venituri, mai antaiu deoa esistintia s'a, in genere, este sigura sau nu; alu doilea sum'a ce aru fi trebuitu se se incasuesca in trimestrul d'antaiu alu anului curentu, sum'a efectiva ce s'a incasuitu, prevederea probabila pentru sum'a ce se spera a se incasui, pana la finele anului din acestu venitu, alu treilea factele si impregiarile pe care se basesu aceste previsiuni, si in fine cifra positiva ce se pote admite pentu anulu curentu.

Incependu cu contributiunile directe voiu observa urmatoarele:

1. Contributiunea personala, trecuta cu suma de 27,923.782 lei este o cifra positiva, care de si prin hotarirea luata in consiliu, de a nu mai supune pe supasii straini cari sunt in tiéra la acésta dare, pare a da unu deficitu siguru, inse, cu tote acestea, nu va suferi nici o reductiune, din cauza ca se spera, ca deficitulu causatu prin scutirea supusiloru straini se se acopere prin prisosulu ce va result'a de la o multime de contribuabili ambulanti, cari pana acum nu platéu nici unu felu de dare, si in privintia carora s'a luat in timpulu din urma, mesuri astufeliu, in catu se nu se mai póta subtrage dela indatoririle loru catra fisou.

2. Contributiunea sioseliloru, trecuta 9 mil. 598.700 lei, éra si nu presenta nici o probabilitate de soadere in numerulu contribuabililoru pentru anulu curentu.

3. Contributiunea patenteloru, trecuta cu 3,161.362 lei, presenta, asupra cifrei anului trecut, o sporire de 211.362 lei dupa constatari. Luanduse inse in consideratiune, ca comerciantii ou redicat'a, cari'au fostu supusi la plata de patenta in cursulu anului trecut candu se constata ca cumpara marfurile destinate esportatiunei in cantitati mici, in

intrulu tierii, sunt scutiti in anulu curentu de patente, conformu interpretatiunei ce s'a datu, ca cumparatórea in detaliu de catra unu comerciantu en gros nu ridica inca acestui din urma oalitate sea de comerciantu en gros, si nu póte, prin urmare, atrage pentru elu impunerea platii de patenta; Luanduse in consideratiune, ca unu numeru forte insemnatu de comerciantii, adica tutungii din tota tiéra, nu voru mai plati in anulu curentu, taosa de patente, din cauza ca comer-ciulu tutunului s'a monopolisatu de catra statu;

Luanduse in consideratiune, ca unu numeru insemnatu de comerciantii de tote categoriile liquidésa*) in anulu acésta si multi éra si nevoiti a suspenda platile si a inceta cu comer-ciulu loru din caus'a lipsei de creditu pe la pietiele straine si greutatii de a gasi capitaluri cu imprumutare in tiéra;

Reducerea probabila din acestu venitu nu'mi pare esagerata evaluanduse la cifra de 600.000 lei; remane prin urmare, cifra positiva pentru patente 2,561.362 lei.

3. Contributiunea fonciara**) este trecuta cu cifra de 5 milióné lei; la acésta dare nu se pote prevedé nici o reductiune.

5. Tacs'a de transmitere este trecuta in bugetu 1,700.000.

Admitandu cifr'a acésta cá positiva, cifr'a totala a contributiuniloru directe pe anulu 1865 este dara in realitate de 46,783 844 lei.

Aicea sunt de facutu inca urmatoarele observatiuni. Scopulu lucrarii de facia, celu pucinu dupa parerea sub-semnatului, nu este de a areta numai cifrele positive pentru anulu curentu in privintia fiacarui sorginte de venitu publicu, cu alte cuvinte, de a areta numai care si cate sunt veniturile ce va fi in dreptu a cere fisculu de la contribuabili in anulu curentu; scopulu acestei lucrari este de a areta in acelasi timpu si efectivulu ce se spera a se incasui din fiacare venitu, pentru a se sci pana la ce punctu statulu va fi in stare a'si indeplini angajamentele séle, si a nu se intemplanee si in anulu acésta ce s'a intemplanee necontentitu pana acum, adica cá datorii ale statului oare trebuescu platite cu resursele unui exercitiu anume determinatu, se nu póta nici o data fi platite cu veniturile acelu exercitiu, ci, din lips'a de incasuire a sumeloru trecute in bugetu, se se lase mostenire exercitiului viitoru, trecunduse spre compensarea loru, cá venitu, remasitiile exercitiiloru trecute, venitu din care o mare parte nu se mai pote implini nici o data, astufelu in catu situatiunea financiara trebue fatalmente se se complice pe fia care anu mai multu. Plecandu dar' de la punctulu de vedere ca pentru a pune o stavila desordinei finantieru trebue numai in catu, cá cheltuelile unui exercitiu se fia echilibrate, nu cu veniturile a carora incasuire in cursulu anului nu este supusa nici unui felu de indoiala, urmésa cá la fiacare cifra a unui venitu in totalu se ne intrebamu care va fi cifr'a incasuierei efective in cursulu anului.

Facundu acésta intrebare in privintia sumei care representa totalulu contributiuniloru directe, voiu observa ca, dupa cercetarea facuta incasuiriloru efectuante in trecutulu din aceste dari, s'a constatatu ca termenulu le midilocu alu acestoru incasui este aprocsimativu de $\frac{6}{7}$ din cifr'a totala. Nu crediu dar' ca va fi esagerata cifr'a de 40 milióné lei pentru incasuirile ce se voru efectua in cursulu anului curentu din contributiunile directe si cu atatu mai pucinu, cifr'a acésta nu va paré redusa, ca in trimestrul antaiu alu an. curentu nu s'a incasuitu nici o a diecea parte din aceea ce aru fi trebuitu se se incasuiésca, chiaru dupa proportiunea de mai susu.

(Va urmá.)

*) Bancrotu, falimentu. Nu se pote crede cata calamitate comerciala s'a revartatu si asupra Ardélului din caus'a acésta.

Red.

**) Adica darea pe mosii.

Red.

Cursurile la bursa in 22. Maiu 1865 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 18 cr. v.
Augsburg	—	—	107 " — "
London	—	—	109 " 30 "
Imprumutulu nationalu	—	—	75 " 90 "
Obligatiile metalice vechi de 5 %	—	—	70 " 85 "
Actiile bancului	—	—	801 " — "
" creditului	—	—	183 " — "

Obligatiile desarcinarii pamentului in 19. Maiu 1865:

Bani 71 — — Marfa 71.50